

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 7, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 330.341:316.422

T. M. Пілявоз,
Вінницький національний технічний університет

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ПРИСКОРЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ

T. M. Piliavoz,
Vinnysia National Technical University

MECHANISM OF IMPLEMENTATION STRATEGY TO ACCELERATE THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENGINEERING ENTERPRISES BASED VENTURE FINANCING

У статті охарактеризовано основні етапи механізму реалізації стратегії прискорення інноваційного розвитку машинобудівних підприємств, що забезпечує досягнення цілей та комплексного розвитку підприємства на основі венчурного фінансування.

The article describes the main stages of the mechanism for implementing the strategy of accelerating innovation engineering firms that achieve the objectives and integrated development on the basis of venture financing.

Ключові слова: інноваційний розвиток, стратегія інноваційного розвитку, венчурний капітал, венчурне фінансування, корпоративне венчурне підприємство.

Keywords: innovative development, strategy of innovative development, venture capital, venture financing, corporate venture capital company.

Вступ.

Ефективне функціонування підприємства, його конкурентоспроможність в значній мірі визначається тим, чи обирає воно інноваційний тип розвитку. Для того, щоб підприємство ефективно впроваджувало інновації, воно має застосовувати відповідний стратегічний план дій, що буде відповідати сучасній економічній ситуації та найкраще враховувати сильні сторони діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження проблематики розробки і реалізації стратегії інноваційного розвитку та венчурного фінансування присвячено розробки відомих українських і зарубіжних вчених: О. Амоші, І. Бланка, Г. Боуша, І. Вишнякової, М. Войнаренка, В. Гейця, А. Гуржія, О. Дагаєва, В. Захарченка, С. Ілляшенка, А. Кисельова, Н. Краснокутської, О. Кузьміна, Ф. Кука, О. Маслак, Р. Мартіна, Ю. Морозова, І. Пилипенка, Н. Поліщук, А. Поручника, М. Портера, П. Ромера Г. Семенова, С. Соколенка, В. Ткаченка, Л. Федулової, М. Фонштейна, Б. Холода та ін.

Постановка завдання.

Метою даного дослідження є визначення особливостей механізму реалізації стратегії прискорення інноваційного розвитку машинобудівних підприємств на основі венчурного фінансування.

Результати дослідження.

В умовах ринкової економіки найбільш гостро стоїть проблема адаптації підприємств до змін ринкової кон'юнктури. Як підтверджують дослідження, в умовах сучасної економічної ситуації більш ефективними є форми колективної, а не індивідуальної адаптації підприємств. Таке наукове твердження підтверджує обґрунтованість рішення щодо формування стратегії прискорення інноваційного розвитку, яка передбачає створення особливого фінансового механізму, в основі якого буде покладено створення корпоративного венчурного підприємства (КВП), тобто використання підприємствами для прискорення подальшого інноваційного розвитку венчурного механізму фінансування.

Такий підхід передбачає створення такого стратегічного союзу, учасниками якого можуть бути не тільки малі підприємства, але і представники середнього та великого бізнесу, а також державні підприємства. В основі даного утворення лежать довгострокові партнерські угоди між різними ринковими структурами з метою підвищення конкурентоспроможності кожного з партнерів і нової організації в цілому. Головною перевагою таких утворень для машинобудівних підприємств є засновані на синергетичному ефекті довготривалі взаємовигідні взаємодії суб'єктів різної розмірності, різних форм власності та господарювання, які дозволяють не тільки об'єднати елементи ресурсного потенціалу кожного з партнерів на основі взаємодоповнення (наприклад, нових технологій, кваліфікованих кадрів, об'єктів інтелектуальної власності, торгівельних мереж тощо), а й значно розширити додаткові джерела фінансування та збиту, диверсифікації підприємницьких ризиків. А це створює в перспективі додаткові можливості економічного зростання і розвитку нової господарської структури на основі більш ефективних комбінацій бізнесу і посилення сильних сторін кожного з партнерів на основі виведення нової конкурентоспроможної продукції на ринок продукції машинобудування.

Метою реалізації створення стратегічного союзу машинобудівних підприємств визначено:

- підвищення доходності;
- послаблення позицій конкурентів на ринку товарів машинобудування в країні та за її межами;
- диверсифікація ризиків;
- «захоплення» територій ринку товарів машинобудування в країні та за її межами.

Етапи організаційної діяльності впровадження у дію визначені стратегії прискорення інноваційного розвитку машинобудівних підприємств на основі венчурного фінансування представлено на рис. 1.

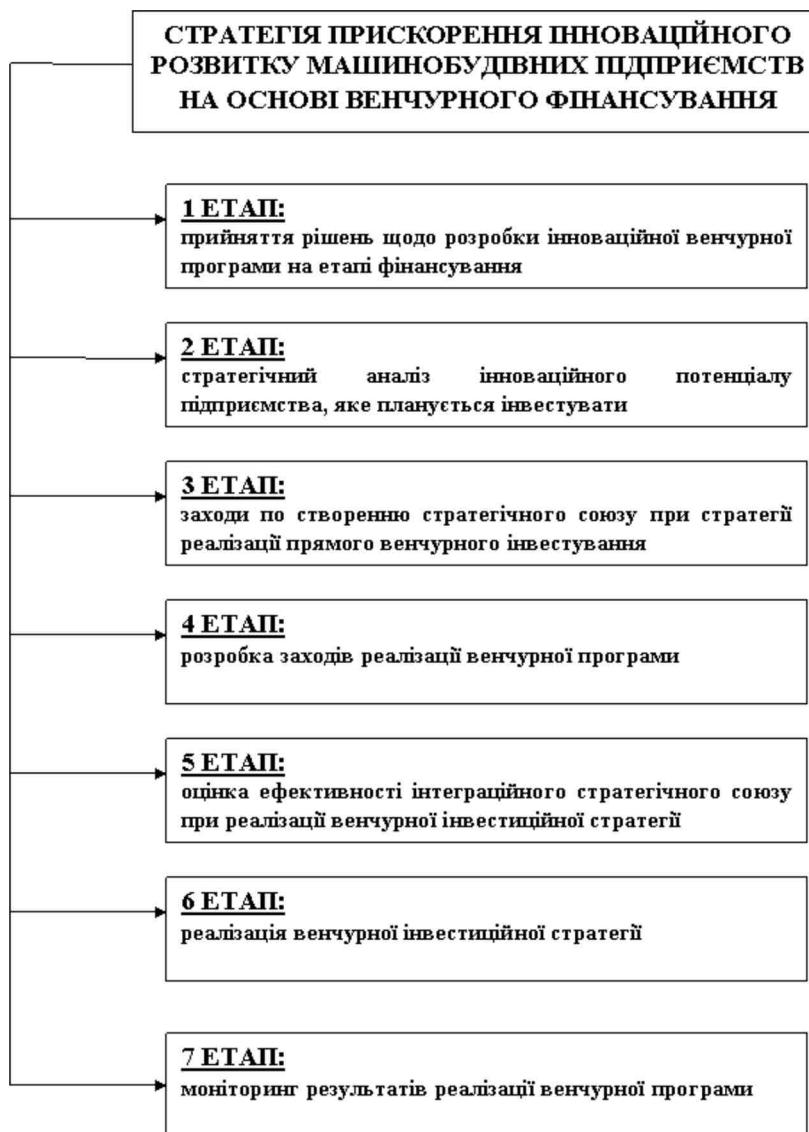

Рис. 1. Механізм реалізації стратегії прискорення інноваційного розвитку машинобудівних підприємств на основі венчурного фінансування

Розглянемо більш детально зміст кожного із запропонованих етапів механізму впровадження стратегії прискорення інноваційного розвитку машинобудівних підприємств на основі венчурного фінансування.

Перший етап стратегії представимо за допомогою табл. 1.

Таблиця 1. Етапи венчурного інвестування машинобудівних підприємств [1]

Етапи	Підхід
Початок	Визначення ризику вкладення в компанії
Перший етап фінансування	Вкладення в акції компаній, перспективи яких у стратегічному плані реалізуються не раніше, ніж через 10 років
Другий етап фінансування	Вкладення в акції компаній, перспективи яких реалізуються в найближчі 5 років
Третій етап фінансування	Вкладення в акції компаній, перспективи яких згідно з маркетинговими дослідженнями реалізуються протягом 1–5 років
Четвертий етап фінансування	Вкладення в акції компаній, які вже довели свою здатність приносити прибуток інвесторам, проте діяльність яких все одно значно більш ризикована, ніж компанії традиційної економіки

Зазначимо, що венчурне фінансування – це довгострокові фінансові інвестиції з високим ступенем ризику в акції новстворюваних малих інноваційно-технологічних фірм, які орієнтовані на розробку і виробництво наукомістких продуктів, з метою отримання прибутку від приросту вартості вкладених коштів [2, с. 39]. Саме з цієї причини, перше, що необхідно визначати і процес венчурного фінансування – це можливий ризик від вкладання інвестицій.

Як показує практика наукових досліджень, реалізація інвестиційних проектів призводить до виникнення трьох видів ризику:

1) власний ризик проекту – ризик того, що реальні надходження грошових коштів (а отже, й очікувана дохідність) під час його реалізації будуть відрізнятися від запланованих;

2) корпоративний або внутрішньофірмовий ризик – впливає реалізацією проекту на фінансовий стан даного суб'єкта господарювання;

3) ринковий ризик – впливає через реалізацію проекту на зміну вартості акцій підприємства (тобто його ринкової вартості) [3, с. 187].

З метою мінімізації та страхування ризиків інноваційних проектів машинобудівних підприємств пропонується згрупувати методи їх усунення за трьома основними напрямками, які представлені на рис. 2. [4, с. 427].

Рис. 2. Основні напрями мінімізації та страхування ризиків інноваційних венчурних проектів

На другому етапі стратегії передбачається проведення стратегічного аналізу інноваційного потенціалу компанії, яку планується інвестувати, при цьому пропонується застосовувати метод оцінки структуризації інноваційного потенціалу та параметризації окремих його складових. Така оцінка створює підстави для аналізу стану управління розвитком інноваційного потенціалу через отримані дані з планування відповідних значень показників стану всіх цих складових та розробку способів досягнення синергетичної узгодженості їх зміни. Аналіз потенціалу підприємства, визначення основних напрямків стратегічного розвитку, а також формування системи планових показників і контролю якості планування представлено в табл. 2 [5, с. 214].

Таблиця 2.
Зв'язок складових інноваційного потенціалу підприємств машинобудування з економічними планами

Складові інноваційного потенціалу	Характеристики складових	План, що відбиває стан і розвиток складової
Ринковий потенціал	Відображає рівень відповідності можливостей підприємства зовнішнім ринковим потребам інновацій, які генеруються ринковим середовищем	План маркетингу. План НДДКР. План з собівартості. План продуктивності
Інтелектуальний потенціал	Визначає можливості генерації і сприйняття ідей і задумів новацій і доведення їх до рівня технологій, конструкцій, організаційних і управлінських рішень	План по персоналу, підготовці кадрів. План по нематеріальних активах та інтелектуальній власності. Фінансовий план
Кадровий потенціал	Характеризує можливості персоналу підприємства застосувати нові знання та технології, організаційні та управлінські рішення, виконати розробку та виготовити нову інноваційну продукцію	План по персоналу, підготовці та перепідготовці кадрів. Фінансовий план. Організаційний план. План продуктивності
Техніко-технологічний потенціал	Відображає здатність оперативно переорієнтувати виробничі потужності і налагодити економічно ефективне виробництво нових продуктів, які відповідають ринковим потребам	План виробництва. План постачання. Плані ремонтів. План з впровадження нової техніки. План по інноваціях. Організаційний план. Фінансовий план
Інформаційний потенціал	Відображає інформаційну забезпеченість, підприємства, ступінь повноти і точності інформації, необхідної для прийняття ефективних інноваційних рішень	План маркетингу. План з впровадження нової техніки. Організаційний план. План зовнішньоекономічної діяльності. Фінансовий план
Фінансовий потенціал	Відбиває відповідність фінансового стану, інвестиційної привабливості та системи управління фінансами підприємства вимогам підтримки інноваційної діяльності на всіх етапах інноваційного циклу	Фінансовий план. План по собівартості. План постачання. План реалізації і збути. План маркетингу

Мотиваційний потенціал	Характеризує можливість підприємства щодо приведення у відповідність із угодженням різноспрямованих інтересів суб'єктів інноваційного процесу: розробників; виробників нових товарів; інвесторів; постачальників вихідної сировини, матеріалів і комплектуючих; торгових і збутових посередників; споживачів; суспільство в цілому тощо	План по персоналу, підготовці та перепідготовці кадрів. План НДДКР. Організаційний план. Фінансовий план. План постачання. План реалізації і збути. Бізнес-плани проектів
Комунікаційний потенціал	Характеризує наявність комунікаційних зв'язків, які відбивають рівень визначеності й ефективності взаємодії підприємства з елементами зовнішнього середовища в процесі реалізації мети інноваційної діяльності, тобто наявність надійних зв'язків з партнерами, постачальниками, каналами розповсюдження та збути, споживачами	План маркетингу. План постачання. План реалізації і збути. План НДДКР. Організаційний план. Фінансовий план
Науково-дослідний потенціал	Відображає наявність створеного резерву результатів науково-дослідних робіт, достатнього для генерації нових знань, здатність проведення досліджень з метою перевірки ідей новацій і можливості їх використання у виробництві нової продукції.	Фінансовий план. План НДДКР. План впровадження нової техніки. План зовнішньоекономічної діяльності. План по нематеріальних активах та інтелектуальній власності
Організаційно-управлінський потенціал	Відбиває здатність організаційної структури, системи управління, корпоративних рутин до підтримання та розвитку інноваційного потенціалу	Організаційний план. План по інноваціях. Фінансовий план
Потенціал зростання та саморозвитку	Відбиває здатність впроваджуваних інновацій сприяти зростанню інноваційного потенціалу	План по інноваціях. Організаційний план. План продуктивності

Таким чином, оцінка показників виконання по кожному з представлених планів відповідно до категорій складових інноваційного потенціалу дозволить зробити венчурним інвесторам висновок щодо реального стану поточного рівня інноваційного розвитку підприємства машинобудування Вінницької області, яке розглядалося у планам на венчурне фінансування.

Третій етап стратегії передбачає створення стратегічного союзу на основі реалізації заходів прямого інвестування.

Четвертий етап стратегії прискорення інноваційного розвитку передбачає розробку заходів реалізації венчурної програми, що має суттєво оперативну спрямованість на діяльність конкретного підприємства, яка діє на основі капіталу венчурних інвесторів або великої корпорації і в якості корпоративної венчурної компанії, а саме:

1) створення дочірнього комерційного підприємства зі статусом інноваційного підприємства, формується початковий капітал корпоративної венчурної компанії, що можливо або у вигляді вкладів в уставний фонд, або у вигляді поступового перерахування грошових коштів інвесторами;

2) організація діяльності корпоративного венчурного підприємства, яка включає:

- виконання НДДКР (для виконання цього завдання в КВП переворотяться кадри, які спроможні займатися виконанням НДДКР);
- оформлення прав на отримання результатів інтелектуальної діяльності;
- проведення комерціалізації інноваційних проектів;
- здійснення пошуку підприємств, що пропонують інноваційні проекти з метою подальшого використання інновацій в діяльності;
- пошук підприємств, які потребують впровадження інновацій в свою власну діяльність;

3) отримання результату ефекту від інноваційної діяльності.

Отже, на цьому етапі фактично було отримано кінцевий результат концентрації і капіталізації капіталу і виробництва, укрупнення розмірів господарюючих підприємств, створення нової організаційної структури, яка призведе до трансформації ринкових відносин у внутрішньофірмові і по своїй суті є інтеграційними перетвореннями, що характеризується процесом інтеграції. Одним з основоположних напрямів аналізу інтеграційних перетворень в корпоративному секторі економіки є те, що лежить в їх основі мотивація, тобто причини, які спонукають економічних суб'єктів до здійснення інтеграції [6, с. 367].

П'ятий етап реалізації стратегії проводиться на основі оцінки ефективності інтеграційного групування.

Експрес-аналіз ефективності функціонування конкретної інтегрованої структури на предмет практичної реалізації зазначених критеріїв може бути здійснено із застосуванням моделі балльних оцінок, яка може бути представлена в наступному вигляді [7]:

$$P = \sum K_i \cdot B_i \quad (i \text{ змінюється від } 1 \text{ до } n), \quad (1)$$

де P – інтегральна балльна оцінка потенціалу для реалізації синергетичного ефекту;

K_i – ваговий коефіцієнт i -го критерію реалізації синергетичного ефекту інтегрованої структури;

B_i – значення в балах i -го критерію ефективності інтегрованої структури.

На шостому етапі реалізації стратегії прискорення інноваційного розвитку машинобудівних підприємств при умові створення стратегічного союзу, який характеризується як діяльність інтегрованого утрупування окрім створення КВП, передбачається застосування внутрішнього механізму управління інноваційною діяльністю машинобудівних підприємств, що в подальшому передбачається перехід до процесу виробництва та продажу інноваційного продукції підприємств.

Отриманий результат в процесі виробництва інноваційної продукції на машинобудівних підприємствах оцінюється відповідно до фінансово-економічних показників господарської діяльності за поточний період, які складають базу для порівняльного аналізу економічної інформації протягом всього періоду венчурного інвестування.

Так, для оцінки інноваційного результату пропонується відпрацьована методика визначення економічної ефективності інноваційної діяльності машинобудівних підприємств в умовах ринку [8, с. 134-142]. Згідно з обраним методом при визначені економічної ефективності нововведень на машинобудівних підприємствах можливо використовувати показник сумарного економічного ефекту, термін окупності, коефіцієнт ефективності.

Сумарний економічний ефект, розрахований за весь термін, обчислюється за формулою:

$$Ec = Ee + Ee, \quad (2)$$

де E_c – сумарний ефект;

E_b – економічний ефект на витратах виробництва;

E_e – економічний ефект на витратах експлуатації.

Про економічну ефективність інновації розмірковують на основі зіставлення ефектів на витратах виробництва та експлуатації. При цьому можливі наступні варіанти, які представлена в табл. 3.

Таблиця 3. Визначення економічної ефективності інновацій

Варіант	Сумарний економічний ефект – E_c	Ефект на витратах – $-E_b$	Ефект на витратах експлуатації – E_e
I	+ (>0)	+ (>0)	+ (>0)
II	– (<0)	– (>0)	+ (>0)
III	+ (<0)	– (>0)	+ (<0)

Так, при першому варіанті інновація є високоекспективною і не вимагає додаткових витрат при виробництві.

В умовах другого варіанта – нова техніка не є ефективною, оскільки в сумі матимемо збитки.

У третьому варіанті для визначення ефективності необхідно додатково розрахувати коефіцієнт економічної ефективності (E) або термін окупності ($T_{ок}$).

Для визначення економічної ефективності інноваційної діяльності в тому випадку, коли сумарний ефект більший за 0, а економічний ефект за рахунок зміни витрат виробництва від'ємний, необхідно додатково розраховувати термін окупності за формулою:

$$T_{ок} = \frac{|E_e|}{\frac{E_{epic}}{E_{epic}}} \quad (4)$$

або коефіцієнт економічної ефективності за формулою:

$$E = \frac{E_{epic}}{\left| E_e \right|}, \quad (5)$$

де E_{epic} – річний економічний ефект на витратах експлуатації.

Якщо розрахований таким чином термін окупності додаткових витрат менший або дорівнює нормативному для галузі використання даних виробів, то інноваційні процеси є ефективними, і навпаки, якщо термін окупності більший від нормативного – неефективні. Коли розрахунковий коефіцієнт економічної ефективності менший від нормативного, то впровадження нової техніки неефективне; якщо ж розрахунковий коефіцієнт економічної ефективності більший або дорівнює нормативному, то впровадження нової техніки доцільне. Але в нашому випадку, враховуючи той факт, що основним видом інновації на машинобудівних підприємствах є виробництво інноваційної продукції, то, насамперед, необхідно розраховувати саме термін окупності.

Впровадження інновацій, як правило, впливає на величину експлуатаційних витрат, тому не менш важливим значення для обґрунтування інноваційних проектів має визначення економічної ефективності у споживача, що передбачає розрахунок другої складової сумарного економічного ефекту.

Річний економічний ефект на витратах експлуатації (у споживача) визначають за формулою:

$$E_{epic} = \sum_{i=1}^m E_{pic}, \quad (6)$$

де m – кількість експлуатаційних параметрів нової техніки, які поліпшуються порівняно з аналогом;

E_{pic} – річний економічний ефект від поліпшення i -го експлуатаційного параметра.

Як правило, інноваційна діяльність приводить до поліпшення деяких техніко-експлуатаційних характеристик виробів. Зрозуміло, що впровадження новинок, як правило, впливає на величину експлуатаційних витрат. Оскільки показник ефективності визначається як порівняльну величину, то при розрахунку коефіцієнта економічної ефективності впровадження нової техніки необхідно розраховувати у споживача до і після її впровадження за тими складовими, котрі змінюються у результаті впровадження в експлуатацію. Всі інші параметри, що не змінилися порівняно з аналогом, не вплинутимуть на витрати експлуатації і тому ефект від них дорівнюватиме 0. При цьому річний економічний ефект від поліпшення i -го експлуатаційного параметра нової техніки обчислюватимемо за формулою:

$$E_{pic} = B_{ia} - B_{ii}, \quad (7)$$

де B_{ia} , B_{ii} – річні витрати на i -ий експлуатаційний параметр (амортизацію, ремонт, електроенергію, зарплату тощо) для аналога і нової техніки відповідно.

Необхідно зазначити, що в майбутньому економія на витратах певного експлуатаційного параметра безпосередньо впливатиме на показник конкурентоспроможності продукції.

Інколи нова техніка спеціально призначена для поліпшення лише одного з експлуатаційних параметрів, тоді річний економічний ефект розраховують за спрощеною схемою. Так, при зростанні продуктивності нової техніки річний економічний ефект можна визначити за формулою:

$$E_{epic} = (\beta_a \cdot \frac{\Pi_n}{\Pi_b} - \beta_n) \cdot \Pi_n, \quad (8)$$

де β_a – витрати на випуск одиниці продукції за допомогою аналога;

β_n – ті ж витрати за допомогою нововведення;

Π_b , Π_n – річна продуктивність аналога і нової техніки відповідно.

Отже, зростання техніко-економічного рівня нововведення на машинобудівних підприємствах може значною мірою впливати на їх конкурентоспроможність.

Таким чином отримані результати на протязі всіх етапів реалізації стратегії прискорення інноваційного розвитку (від 1 до 10 років), дозволяє реалізувати **сьюмій** етап моніторингу стратегії і у разі негативних показників ввести корегування в угоді про створення стратегічного союзу або у протилежному випадку – розширити сферу діяльності за рахунок впровадження нових інноваційних проектів.

Висновки.

Підсумовуючи результати проведеного дослідження можна зробити висновки, що головним каталізатором активізації інноваційної діяльності в промисловості сьогодні може стати відпрацьована система раціональної взаємодії малих, середніх і великих підприємств щодо фінансування та інформаційного забезпечення, яку, на наш погляд, можливо досягти за рахунок активного функціонування венчурних фондів.

Враховуючи недостатній обсяг власних коштів на фінансування інноваційного розвитку на підприємствах машинобудування Вінницької області запропоновано венчурну форму прямого інвестування інноваційних проектів як засіб моделювання організаційного механізму стратегічного створення союзу підприємств машинобудування Вінницької області на основі венчурного фінансування;

Механізм реалізації стратегії прискорення інноваційного розвитку машинобудівних підприємств на основі венчурного фінансування дозволяє стверджувати

обґрунтованість представленого варіанту стратегії для практичного використання на підприємствах.

Література.

1. Шило Л.А. Удосконалення венчурного інвестування металургійних підприємств // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами. Приазовський державний технічний університет. - Маріуполь, 2008. – 20 с.
2. Лапко О.О. Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційного розвитку економіки / Лапко О.О. // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 3. – С. 25–42.
3. Петрук О.М. Поняття та класифікація ризиків венчурного фінансування / О.М. Петрук, В.В. Перегуда // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: зб. наук. пр. – 2009. – вип. V, Т. 1. – С. 185 – 192.
4. Герасимчук В.Г. Управління ризиками в іноземному венчурному фінансуванні інноваційних проектів / В.Г. Герасимчук, О.В. Школьна // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. Політехніка". - 2008. - № 628. - С. 424-429.
5. Фірстова О.Ю. Економічні плани як засіб збільшення інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств / О.Ю. Фірстова // Механізм регулювання економіки. – 2009. – № 4, Т. 2. – С. 210 – 217.
6. Шилянський Ю.А. Интеграционные преобразования и динамика экономических отношений / Ю.А. Шилянський // Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова. – 2010. – № 3. – С. 366 – 369.
7. Авдоніна С.Г. Синергетический эффект кластерных образований и параметры его оценки / С.Г. Авдоніна // Региональная экономика и управление: электронный научный журнал, 2012. – № 1 (29) / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://region.mcnip.ru>.

References.

1. Shylo, L.A. (2008), "Improvement of the venture investing of metallurgical enterprises", K.e.n. Thesis, "Economy and management by enterprises", Pryazovskyy state technical university, Mariupol, Ukraine.
2. Lapko, O.O. (2006), "Venture capital as a source of funding for innovative economic development", *Ekonomika i prohnozuvannia*, vol. 3, pp. 25–42.
3. Petruk, O.M. and Perehuda, V.V. (2009), "Definition and classification of risks of venture financing", *Aktual'ni problemy rozvitu ekonomiky rehionu*, vol. 5, t. 1, pp. 185–192.
4. Herasymchuk, V.H. and Shkolna, O.V. (2008), "Risk management in foreign venture capital financing of innovative projects", *Visn. Nats. un-tu "L'viv. Politekhnika"*, vol. 628, pp. 424–429.
5. Firstova, O.Yu. (2009), "Economic terms as a means of increasing the innovative capacity building enterprises", *Mekhanizm rehuliuvannia ekonomiky*, vol. 4, t. 1, pp. 210–217.
6. Shiljanskij, Ju.A. (2010), "Integration and transformation dynamics of economic relations", *Vestnik KGU im. N.A. Nekrasova*, vol. 3, pp. 366–369.
7. Avdonina, S.G. (2012) "Synergistic effect of cluster formation and the parameters of its evaluation", *Regional'naja jekonomika i upravlenie* [Online], vol. 1 (29), available at: <http://region.mcnip.ru> (Accessed 12 July 2014).

Стаття надійшла до редакції 19.07.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"